

2021. június 28. hétfő, 12.00. Pesti Vigadó, Makovecz terem
Onczay Csaba akadémikus MMA székfoglaló előadása
Az MMA elnökségének képviselője Vashegyi György, az MMA elnöke
Levezető elnök: Tóth Péter

Gombos László

A Hűség, a Harmónia és az Arany középút mestere Laudáció Onczay Csaba székfoglaló előadásához

Onczay Csaba gordonkaművész már több mint fél évszázada tölt be kiemelkedő helyet a hazai és nemzetközi zenei életben. Mindazok, akik életkorukból adódóan már az 1960-as évek végétől figyelemmel kísérhetik a zenevilág történéseit, úgy érezhetik, hogy ő mindig is, talán öröktől fogva jelen volt a koncertpódiumon és a tanításban. Jómagam csak a 70-es évek 2. felében csatlakozhattam az említett táborhoz, amikor egy vidéki városkában a rádióműsorokat böngészve és az adásokat hallgatva a magam számára is felfedezhettem azt a művészt, akit leginkább a *hűség*, a *harmónia* és az *arany középút* fogalmakkal jellemezhetnék.

Gyermekkorát Szegeden töltötte, majd zeneakadémiai tanulmányai miatt 1965-ben Budapestre költözött. Bár később a világ minden pontján tárt karokkal fogadták, ő azóta sem váltott lakhelyet. Diplomája megszerzését, egy itáliai nyári akadémiát és a moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban eltöltött tanulóévet követően tanárként tért vissza a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, a Zeneakadémiára. Mindennek immár kerek 50 esztendeje, és Onczay Csabának eszébe sem jutott, hogy eltérjen az intézmény nagyjai: Liszt, Bartók, Kodály, Hubay, Dohnányi, Weiner és Farkas által képviselt hagyománytól. Az alapelvek változatlansága nem eredményezett egyoldalúságot vagy beszűkülést a számára: a tanítás mellett ugyanis koncertezett, kurzusokat tartott, kamarazenekart alapított, rendezvényeket szervezett és versenyek zsűrijében vett részt, zeneműveket

írt át saját hangszerére, továbbá számtalan rádiófelvételt és hanglemezt készített. Mindez több személy számára is bőven elegendő feladat lett volna.

2015. május 20., Zenetudományi Intézet (Gombos L. felvétele)

Tevékenysége messze túlnőtt Budapesten, és szinte a teljes országot lefedte – ezért is érezhattük állandó jelenlétét évtizedeken át. Mindezt pedig, a magyar kultúra nagyköveteként, kiterjesztette egész Európára, sőt Amerikára és Ázsiára is, miközben hűséges maradt tanítványaihoz, közönségéhez, hitvallásához és csellójához, amelyet Matteo Goffriller velencei mester készített. Vendégprofesszor volt Freiburgban, az amerikai Oberlinben és háromszor is Bloomingtonban, évről évre számtalan mesterkurzust tartott a németországi Niederstotzingenben és Stuttgartban, az itáliai Firenzében és Bergamóban, a svájci Sionban és Rheineckben. Szívesen keresték fel a tanulni vágyók a semmeringi nyári akadémiákon, valamint Bostonban, Bloomingtonban és San Franciscóban, a japán Gifuban, továbbá Hong Kongban és Szöulban.

Koncertjeinek felsorolása többszörösen meghaladná e laudáció kereteit, így példaként csupán amerikai fellépéseit említem: itt húsz év alatt közel 100 városban szerepelt, egy helyszínen több alkalommal is. Az a bizonyos „*föl földobott kő*” pedig mindig visszahullott „*kicsi országába*”, melynek „*úja meg újra*” hazajött a fia.

Onczay Csaba világa – legalábbis a külső szemlélő számára – egyszerűnek és világosnak tűnik, ugyanúgy, ahogy a hangszerén megszólaló, olykor nehezen megközelíthető vagy virtuóz darabokat is könnyen játszhatónak, emberi léptékűnek érezzük. Mintha törekvése az örök Harmónia keresésében nyilatkozna meg leginkább, legyen szó tanításról, előadóművészi stílusról vagy az előadott művek, műfajok és apparátusok megválasztásáról. Mindig is kerülte az extremitásokat, a túlzott végleteket, harmonikus személyisége és játéktípusa ugyanúgy mentes az öncélú disszonanciáktól, mint a szentimentalizmustól. Nem esik túlzásokba repertoárjával sem: előszeretettel szólaltatja meg a kortársak műveit, olykor ősbemutatók vagy hazai bemutatók alkalmával, de zenei mindennapjaiban a korábbi századok mesterművei is állandó helyet kaptak. A hagyomány és modernség viszonylatában talán egyik legfőbb példaképe, Kodály Zoltán szemléletéhez került a legközelebb. Sikeresen találta meg a középutat a Szküllák és Karübdiszek zátonyai között, a végletek csupán egyetlen területen érvényesülhettek a számára: közepes megoldások helyett mindig a tőle telhető legjobb eredményre törekedett.

Legtöbben talán szólóművészként ismerik, hiszen gyakran szerepel zongoravagy zenekari kísérettel, miközben rendszeresen áldoz a kamarazene oltárán. Kodály szólószonátája és Bach csellószvitjei mellett a duók, triók, kvartettek és kvintettek is közel állnak a szívéhez. Zongorakísérői és szonátapartnerai között említhetjük Varga Csillát, Szűcs Lórántot, Kocsis Zoltánt, Rados Ferencet, Jandó Jenőt, Gulyás Mártát, Kovalszki Máriát, Homor Zsuzsát és Falvai Sándort. A hegedűművészek közül gyakran szerepelt Kiss Andrással és Szabadi Vil móssal, számos alkalommal lépett fel Vigh Andrea hárfaművésszel, és

gyakran hívta közreműködésre a világhírű Bartók Vonósnégyes. Fiával, a szintén csellista Zoltánnal DuOncelly néven alakított két fős kamaratársaságot, és a hazai bemutatkozást követően az Egyesült Államokban, Argentínában, Japánban, Németországban és Olaszországban léptek fel.

Az általa előadott mintegy félszáz versenyművet számos kiváló karmester dirigálta. Ifjúkorában a Ferencsik Jánossal és Kobayashi Ken-Ichiróval folytatott együttműködés volt a meghatározó, majd szerepelt többek között Petró János, Fischer Ádám, Hamar Zsolt, Robert Houlihan, Kocsár Balázs, Kocsis Zoltán és Vásáry Tamás vezényletével.

Onczay Csaba kiemelkedő tevékenységét számos díjjal ismerték el: ezek közé tartozik a Liszt-díj, az Érdemes Művész kitüntetés, a Kossuth- és a Bartók–Pásztory-díj. Többször is megkapta az Artisjus előadóművészi díját, Várpalota díszpolgárának választotta, Szeged a város arany plakettjét, a japán császár pedig a Felkelő Nap Rendje kitüntetést adományozta a számára. Újabb, méltó elismerésnek lehetünk tanúi, amikor a Magyar Művészeti Akadémia akadémikus tagjai közé avatja a Harmónia, a Hűség és az Arany középút e kiváló magyar mesterét.